

JURNALUL ȘTIINȚIFIC AL DUNĂRII

2018
№ 1

JURNALUL ȘTIINȚIFIC AL DUNĂRII

Întemeiat în a.2018

16+

№ 1

2018

Jurnalul științific
trimestrială

Fondator - «Kvantor plus» S.R.L.

Redactor șef

Osadchenko Inna Ivanovna, doctor în științe pedagogice, profesor

Redactor șef adjunct:

Abbasova Kazâlghiuli Iasin, doctor în Științe filosofice, profesor

Ahaev Andrei Vasilievici, doctor în științe pedagogice, profesor

Bakalova Zinaida Nicolaevna, doctor în științe filologice, profesor

Biliciak Vasilii Stepanovici, doctor în științe economice, profesor

Ivanov Georgy Petkov, docent în științe pedagogice, profesor

Krasici Daniela Kostadinovici, doctor, profesor

Miklyeva Anastasia Vladimirovna, doctor în științe psihologice, profesor asociat

Mirovskaya Mariola, doctor

Sergeyko Svetlana Antonovna, candidat în științe pedagogice, profesor asociat

Sharipov Faridun Fayzullaevici, doctor în științe pedagogice, profesor

Vaskovskaya Galina Alexeevna, doctor în științe pedagogice, profesor

Ziyadin Sayabek Tattibekovich, doctor în științe economice, profesor

Personalul editorial:

Demchenko Irina Ivanovna, doctor în științe pedagogice, profesor

Gabinski Alla Alexeyevna, candidat în științe filosofice

Gadzhalova-Leverova Dora Stoilova, doctor în științe pedagogice, profesor

Gotlib Anna Semenovna, doctor în științe sociale, profesor

Ibatova Aigul Zufarovna, candidat în științe pedagogice, docent

Ivanova Elena Nicolaevna, doctor în științe pedagogice, profesor

Kobernik Alexander Mikhailovich, doctor în științe pedagogice, profesor

Kurilova Anastasia Alexandrovna, doctor în științe economice, profesor

Maksimuk Larisa Mihailovna, candidat în științe pedagogice, profesor asociat

Mamychev Alexey Iurievich, doctor în științe politice, profesor asociat

Nesteryak Iuri Vasilievich, doctor în știință în administrație publică, docent

Panaedova Galina Ivanovna, doctor în științe economice, profesor

Rayman Joseph, doctor în științe umaniste în domeniul pedagogiei

Rodionov Mihail Alexeevici, doctor în științe pedagogice, profesor

Rosenberg Genadiy Samuilovich, membru corespondent al Academiei Ruse

de Științe, profesor

Tarantei Larisa Mihailovna, candidat în științe pedagogice, profesor asociat

Vasilev Veselin Kostov, doctor în științe psihologice, profesor

Zhatkin Dmitry Nicolaevici, doctor în științe filologice, profesor

Secretar executiv

Poltarețkii Miroslav Leonidovici

Aspect computerizat:
Vaganov Nikolai Victorovici

Redactor tehnic:
Traci Andrey Vladimirovici

Adresa editorială, fondatorului,
redacției și fondatorului «Kvantor
plus» S.R.L.:
MD-2024, Republica Moldova, mun.
Chișinău, str. Andrei Doga, 27, ap.64
Tel.: +359895612046
E-mail: balka@abv.com
Site-ul: <https://balkan-sci-review.com/>

Semnat la presă 29.10.2018.

Editat în 30.10.2018.

Formatul 60x84 1/8.

Imprimare operativă.

Condiționat foaie imprimată 6,12.

Tiraj - 50 екз. Comanda 5-21-02.

Tipografie S.R.L. "Fabrica Disa" MD-2072,
Republica Moldova, mun. Chișinău, sec.
Botanica, str. Valea Crucii, 9/2 sc.1, ap.4

Preț liber

INFORMAȚII DESPRE MEMBRII COMITETULUI DE REDACȚIE

Redactor șef

Osadchenko Inna Ivanovna, doctor în științe pedagogice, profesor, profesor la catedra de pedagogie și management al educației
(Universitatea Pedagogică de Stat Uman, Uman, Ucraina)

Redactor șef adjunct:

Abbasova Kazâlghiuli Iasin, doctor în Științe filosofice, profesor, decan adjunct al facultății de Științe Sociale și psihologie

(Universității de Stat din Baku, Baku, Azerbaidjan)

Ahaev Andrei Vasilievici, doctor în științe pedagogice, profesor

(Centru de Parteneriat Internațional Ust-Kamenogorsk, Kazahstan)

Bakalova Zinaida Nicolaevna, doctor în științe filologice, profesor, profesor la catedra "Limba rusă, cultura vorbirii și metodologia predării"

(Universitatea de Stat social pedagogică din Samara, Samara, Rusia)

Biliciak Vasili Stepanovici, doctor în științe economice, profesor, Onorată Personalitate în științe al Federației Ruse, profesor la catedra de Microeconomie

(Universitatea Warmian-Masuriană, Olsztyn, Polonia)

Ivanov Georgy Petkov, docent în științe pedagogice, profesor, șef de "Calitate și acreditate"

(Universitatea Tracică, Stara Zagara, Bulgaria)

Krasici Daniela Kostadinovici, profesor, vicedecan al Facultății de Învățământ

(Universitatea din Belgrad, Belgrad, Serbia)

Miklyeva Anastasia Vladimirovna, doctor în științe psihologice, profesor asociat (docent), profesor la departamentul de Psihologie Umană

(Universitatea de Stat Pedagogică Rusia, Sankt-Petersburg, Rusia)

Mirovskaya Mariola, doctor, director

(Universității de Științe ale Naturii, Czestochowa, Polonia)

Sergeyko Svetlana Antonovna, candidat în științe pedagogice, profesor asociat (docent), rector

(Institutul Regional pentru Dezvoltare Educațională Grodno, Grodno, Belarusia)

Sharipov Faridun Fayzullaevici, doctor în științe pedagogice, profesor, șef la catedra de pedagogie universitară

(Universitatea Națională Tadjikă, Dushanbe, Tadjikistan)

Vaskovskaya Galina Alexeevna, doctor în științe pedagogice, profesor, șef laborator "Didactica"

(Institutul Pedagogic al Academiei Naționale în Științe Pedagogice al Ucrainei, Kiev, Ucraina)

Ziyadin Sayabek Tattibekovich, doctor în științe economice, profesor, Director al Centrului de Cercetări Economice

(Universitatea Națională Kazahstan, Alma-Ata, Kazahstan)

Personalul editorial:

Demchenko Irina Ivanovna, doctor în științe pedagogice, profesor

(Universitatea Pedagogică de Stat din Uman, Uman, Ucraina)

Gabinski Alla Alexeyevna, candidat în științe filosofice, șef catedră în sprijin psihologic și pedagogic al educației

(Institutul Regional pentru Dezvoltare Educațională Grodno, Grodno, Belarusia)

Gadzhhalova-Levterova Dora Stoilova, doctor în științe pedagogice, profesor

(Universitatea din Plovdiv, Plovdiv, Bulgaria)

Gotlib Anna Semenovna, doctor în științe sociale, profesor la catedra "Metodologia cercetarilor sociologice și de marketing"

(Universitatea de Stat din Samara, Samara, Rusia)

Ibatova Aigul Zufarovna, candidat în științe pedagogice, docent, docent la catedra "Științe și umanități"

(Universitatea Tyumen, Surgut, Rusia)

Ivanova Elena Nicolaevna, doctor în științe pedagogice, profesor, șef Departament de discipline matematice naturale

(Universitatea Națională Pedagogică Harkov, Harkov, Ucraina)

Kobernik Alexander Mikhailovich, doctor în științe pedagogice, profesor, profesor la catedra de pedagogie și management educațional

(Universitatea Pedagogică de Stat Uman, Uman, Ucraina)

Kurilova Anastasia Alexandrovna, doctor în științe economice, profesor, șef de Departament "Finanțe și credit"

(Universitatea de Stat Toliagtti, Toliagtti, Rusia)

Maksimuk Larisa Mihailovna, candidat în științe pedagogice, profesor asociat (docent) Departamentul de limbi străine

(Universitatea de Stat din Brest, Brest, Belarusia)

Mamychev Alexey Iurievich, doctor în științe politice, profesor asociat (docent), șef departament "Teoria și istoria dreptului rus și străin"

(Universitatea de Stat de Economie și Servicii din Vladivostok, Vladivostok, Rusia)

Nesteryak Iuri Vasilievich, doctor în știință în administrație publică, docent,

(Universitatea Națională de Aviație, Kiev, Ucraina)

Panaedova Galina Ivanovna, doctor în științe economice, profesor, profesor la catedra "Politică fiscală și vamală"

(Universitatea Federală din Caucazul de Nord, Stavropol, Rusia)

Rayman Joseph, doctor în științe umaniste în domeniul pedagogiei

(Universitatea Rzeszow, Ternobzhege, Polonia)

Rodionov Mihail Alexeevici, doctor în științe pedagogice, profesor, șef departament "Informatică și metodologie de predare a informaticii și matematicii"

(Universitatea de Stat Penza, Penza, Rusia)

Rosenberg Genadiy Samuilovich, membru corespondent al Academiei Ruse de Științe, profesor

(Institutului de Ecologie din Bazinul Volga al Academiei Ruse de Științe, Toliagtti, Rusia)

Tarantei Larisa Mihailovna, candidat în științe pedagogice, profesor asociat (docent), decan

(Institutul Regional pentru Dezvoltare Educațională Grodno, Grodno, Belarusia)

Vasilev Veselin Kostov, doctor în științe psihologice, profesor

(Universitatea din Plovdiv, Plovdiv, Bulgaria)

Zhatkin Dmitry Nicolaevici, doctor în științe filologice, profesor, șeful Departamentului de traducere și traducere

(Universitatea Tehnologică de Stat Penza, Penza, Rusia)

CONTENT
pedagogical sciences

REMOTE EDUCATION OF ADULTS AS ONE OF THE WAYS TO SOLVE THE NEGATIVE CONSEQUENCES OF MILITARY CONFLICT Boiarska-Khomenko Anna Volodymyrivna.....	5
REQUIREMENTS FOR FUTURE REHABILITATION SPECIALISTS IN THE PROFESSIONAL ACTIVITY Cherednyk Anna Anatoliivna.....	9
RESOURCING OF THE HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION AS AN OBJECT OF MANAGEMENT Kosynska Olena Anatoliivna, Durmanenko Yevheniia Arystarkhivna.....	16
PROFESSIONAL READINESS OF A FOREIGN LANGUAGE TEACHER FOR THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' CRITICAL THINKING AT THE LESSON Ilechuk Iryna Yuriivna.....	19
THE PROGRAM OF IMPLEMENTATION OF THE PEDAGOGICAL SYSTEM RESULTS OF ORIENTED PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE ECONOMISTS: OBJECTIVE, TASK, STAGES OF ORGANIZATION OF RESEARCH-EXPERIMENTAL WORK Kirdan Oleksandr Petrovich.....	23
RESEARCH RESULTS FORMATIONS OF AESTHETIC CULTURE OF FUTURE UKRAINIAN LANGUAGE AND LITERATURE TEACHERS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING Papushina Valentyna Antonivna.....	28
FACTORS OF FORMATION OF FUTURE FINE ARTS EXPERTS' MAIN PRINCIPLES OF ARTISTIC MASTERY Pichkur Nikolai Alexandrovich, Gordash Andrey Nikolaevich.....	31
COORDINATES FOR FORMING A PROFESSIONAL POSITION OF A FUTURE TEACHER: A VALUABLE AND SIGNIFICANT ATTITUDE TO A PROFESSION Prima Dmitry Anatoliyovych.....	35
THE DIDACTIC SYSTEM OF CREATING SOCIAL COMPETENCES: THE ESSENCE, STRUCTURE, FEATURES AND IMPLEMENTATION Zhukova Oksana Aleksandrovna.....	38

economic sciences

TO QUESTION CONTEMPORARY APPROACHES TO THE FORMATION OF A SINGLE MARKET FOR AUDIT SERVICES Vasilchuk Olga Ivanovna, Mihalinec Natalia Olegovna, Schneider Viktor Viktorovich.....	42
--	----

**FEATURES OF RENDERING RELATED AND OTHER ASSOCIATED
SERVICES AUDITING**

Yushkova Svetlana Dmitrievna, Shyroyan Artyom Garnikovich.....46

**ВИМОГИ ДО МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-РЕАБІЛОЛОГІВ
В АСПЕКТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

© 2018

Чередник Анна Анатоліївна, викладач кафедри спеціальної освіти
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
(20301, Україна, Умань, вулиця Садова, 28, e-mail: anytaleo2507@gmail.com)

Анотація. У статті розкрито напрями професійної діяльності майбутнього вчителя-реабілолога (діагностика: в динаміці, оперативна, допомога: корекція, реабілітація, компенсація, терапія; підтримка; профілактика чинників, що призводять до дезадаптації, розвиток). Визначено специфіку діяльності учителя-реабілолога, яка вплітається в загальний контекст реабілітаційно-педагогічного процесу освітнього закладу. Розкрито мету, структуру, об'єкт, суб'єкт професійної діяльності вчителя-реабілолога. Розроблено стратегію розвитку системи реабілітації дітей з особливими освітніми потребами з урахуванням інтеграційної (інноваційної) складової, що відображає певною мірою як специфіку існуючих реабілітаційних технологій, так і очікувані зміни за видами реабілітації (медичною (медико-педагогічною), психологічною та педагогічною (психолого-педагогічною), соціальною (соціально-педагогічною), інтеракційною). Подано узагальнену характеристику вимог до діяльності вчителя-реабілолога за параметрами (мета, спосіб навчання, способи спілкування та навчання, модель взаємодії, форми навчання, розвиток емоційної сфери, мотивація навчання, інтелектуальний розвиток, вольовий розвиток, методико-дидактичний аспект навчання, форми виховання, самовиховання, нетрадиційні форми надання допомоги та активізації фізичного здоров'я). Розкрито основні функції реабілітаційної діяльності вчителя-реабілолога (навчальну, виховну, розвивальну, інтегруючу, діагностичну, реабілітаційну, комунікативну, дослідницько-творчу, конструктивно-проектвальну). Доведено значущість особистісних та професійних якостей до реалізації інклюзивного навчання учнів з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: діагностика, корекція, реабілітація, компенсація, терапія, підтримка, вчитель-реабілолог, інклюзивне навчання, учні з особливими освітніми потребами.

**REQUIREMENTS FOR FUTURE REHABILITATION SPECIALISTS
IN THE PROFESSIONAL ACTIVITY**

© 2018

Cherednyk Anna Anatoliivna, lecturer of Special Education Department
Pavlo Tychyna Uman state pedagogical university
(20301, Ukraine, Uman, Sadova street, 28, e-mail: anytaleo2507@gmail.com)

Abstract. The article describes the directions of professional activity of the future rehabilitation teacher (diagnostics: in operative dynamics, assistance: correction, rehabilitation, compensation, therapy; support; prevention of factors leading to maladaptation, development). The specifics of the activity of the rehabilitation teacher, which is interwoven into the general context of the rehabilitation and pedagogical process of the educational institution, are determined. There are disclosed the purpose, structure, object, subject of professional activity of the rehabilitation teacher. A strategy for the development of the rehabilitation system for children with special educational needs has been developed, taking into account the integrative (innovative) component, which reflects to a certain extent both the specifics of existing rehabilitation technologies and the expected changes in the types of rehabilitation (medical (medico-pedagogical), psychological and psycho-psychological), social (social-pedagogical), interactive). The generalized characteristics of the requirements for the activity of a rehabilitation teacher according to the parameters (purpose, method of teaching, ways of communication and training, model of interaction, forms of training, development of emotional sphere, motivation of learning, intellectual development, volitional development, methodological and didactic aspect of training, forms of education, self-education, non-traditional forms of assistance and promotion of physical health) are presented. The basic functions of rehabilitation activity of the teacher-rehabilitologist (educational, educational, developmental, integrative, diagnostic, rehabilitative, communicative, research-creative, constructive-designing) are revealed. The importance of personal and professional qualities to the realization of inclusive education of students with special educational needs is proved.

Keywords: diagnostics, correction, rehabilitation, compensation, therapy, support, rehabilitation teacher, inclusive education, students with special educational needs.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Перед вищою школою постає питання про якісну підготовку майбутніх педагогів до роботи в умовах інклюзивної школи. Актуальність даного питання визначається соціальним замовленням суспільства на підготовку вчителів до роботи з учнями в умовах інклюзивної освіти, що володіють певними професійними і особистісними якостями необхідними для цієї роботи.

Оскільки багато вчителів загальноосвітньої школи раніше не мали контакту з дітьми особливими освітніми потребами, то вони можуть раптово стикатися зі своїми (часто прихованими) забобонами по відношенню до них, а іноді і з острахом перед інвалідністю. Вони можуть відчувати себе безпорадними в роботі з такими учнями.

Особлива необхідність полягає в зосередженні уваги на професійній підготовці майбутніх педагогів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, які зазнають труднощі при навчанні в умовах загальноосвітньої школи, що викликано наявністю великої кількості дітей як з незначними відхиленнями у розвитку, так і тих, які мають негрубі дефекти, а також педагогічно за-

пущених. Навчання таких дітей в умовах спеціальних (корекційних) закладів вважається педагогічно невідповідним зважаючи на значне обмеження можливостей їх подальшого розвитку [1, с. 4].

У реабілітаційній педагогіці зараз інтенсивно вивчаються процеси сегрегації та інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в навчально-виховному процесі. Прихильники процесу сегрегації виступають за обмеження, виділення дітей з порушенням у розвитку і поведінці і проведення з ними цілеспрямованої реабілітаційної роботи. Прихильники процесу інтеграції доводять необхідність проведення корекційних заходів з дитиною в звичайних стандартних умовах діяльності загальноосвітніх класів загальноосвітньої школи. Як один, так і інший підхід науково обґрунтовуються, експериментально доводиться їх ефективність [1, с. 39].

З вище сказаного можна зробити висновок про необхідність дослідження підготовки майбутніх учителів-реабілологів до роботи в умовах інклюзивного навчання учнів з фізичними порушеннями, але без розумових і психічних порушень.

Розвиток системи інклюзивного навчання дозволяє надати дітям з особливими освітніми потребами нарівні

зі своїми здоровими однолітками необхідні знання не тільки з основних дисциплін, а й вивчати додаткові предмети шкільної програми.

У дітей з проблемами в розвитку є фізичні та (або) психічні вади, які призводять до відхилення в загальному розвитку. Залежно від характеру дефекту, часу його настання одні недоліки можуть долатися повністю, інші – лише коригувати, а деякі – компенсуватися. Раннє психолого-педагогічне втручання дозволяє значною мірою нейтралізувати негативний вплив первинного дефекту. Це залежить від якісної підготовки майбутнього вчителя-реабітолога до його виправлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких розглядалися аспекти цієї проблеми і на яких ґрунтується автор; виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Особливості професійної підготовки педагогічних працівників до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання, окремі її теоретичні та практичні аспекти висвітлено у наукових працях зарубіжних і вітчизняних дослідників: В. Бондар, Т. Бондар, Л. Будяк, Т. Бут, Н. Вайзман, О. Гаяш, В. Гладуш, О. Гордійчук, Г. Давиденко, Е. Даніельс, Д. Депплер, І. Дмитрієва, Н. Дятленко, А. В. Іванов, Т. Ілляшенко, А. Колупаєва, С. Корнієнко, К. Кузьмов, С. Миронов, О. Нагорна, Є. В. Петрова, В. Поникарова, В. Синьов, Н. Софій, Л. Федіна, М. Шакурова, З. Шевців, І. Ярмошук та інші. Аналіз науково-педагогічної літератури засвідчує різноманітні підходи до вирішення проблеми підготовки фахівців-реабітологів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії, що ґрунтуються на визнанні та врахуванні в освітньому процесі розмаїття учнівського колективу та задоволення їхніх освітніх потреб.

Формування цілей статті (постановка завдання). Мета – розкрити мету, структуру, об'єкт, суб'єкт, напрями, функції, специфіку професійної діяльності майбутнього вчителя-реабітолога.

Методи дослідження – теоретичні – аналіз наукових джерел із проблеми дослідження, що дало змогу узагальнити вимоги до діяльності вчителя-реабітолога.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним ґрунтуванням отриманих наукових результатів. Професія вчителя-реабітолога – професія комплексна, оскільки вимагає значного обсягу різноманітних знань, умінь і навичок: глибоке знання педагогіки, володіння відповідними методиками, знання психології, анатомії і фізіології дитини; уміння обирати ефективні форми і методи реабілітаційної роботи, допомагати дитині подолати комплекс неповноцінності і вчити її жити серед однолітків. Основне завдання педагога – переконати батьків в тому, що дитина з обмеженими можливостями може подолати або зменшити свій недолік, зможе пристосуватися жити і вчитися в колективі однолітків. Вчитель-реабітолог в реабілітаційному періоді разом провідними фахівцями і батьками здійснює виконання індивідуальної програми реабілітації, проводить планування завдань для сім'ї, забезпечує виконання рекомендацій психолога, логопеда та інших фахівців [2, с. 29].

До професійних дій вчителя-реабітолога відносимо: здатність здійснювати діагностику рівня розвитку дітей з особливими освітніми потребами, володіння педагогічними технологіями організації спільної діяльності і міжособистісної взаємодії в інклюзивному середовищі, володіння способами профілактики та регулювання конфліктів, здатність здійснювати професійну діяльність відповідно до основних міжнародних та вітчизняних нормативно-правових документів в галузі інклюзивної освіти, здатність розробляти і реалізовувати програми психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами, володіння різними способами взаємодії з суміжними спеціалістами, батьками і соціальними партнерами в організації інклюзивного

навчання.

Основними напрямками реабілітаційної діяльності є: 1) відновлення певних здібностей, втрачених людиною раніше, 2) профілактика (недопущення) факторів, що призводять до дезадаптації, прагнення соціалізувати людину, що можливо лише за умови включення її в різні види діяльності, освоєння і привласнення їх, розкриття своїх прихованих можливостей та ін. [2, с. 51].

М. Шакурова виділяє такі напрями педагогічної реабілітації: організація соціального контролю за умовами виховання і поведінкою дитини; соціальна підтримка тих, хто відчуває труднощі через несприятливу обстановку в найближчому оточенні; допомога в подоланні внутрішньоособистісних конфліктів, пов'язаних з розладами середовищної адаптації; попередження і припинення різних відхилень поведінки, коли соціальна непристосованість дитини з інвалідністю вимагає використання певних санкцій до неї самої або осіб, зайнятих її вихованням, оздоровленням [3, с. 106].

На основі класифікації напрямів соціально-педагогічної реабілітації М. Шакурової та враховуючи специфіку дітей з інвалідністю О. Петрова виділяє такі основні напрями педагогічної реабілітації: соціальний контроль за вихованням і поведінкою, соціально-правове виховання, оздоровлення, формування соціально-трудової готовності [4, с. 50].

Автор виокремлює 3 етапи: підготовчий, діяльнісний і результативний, зміст яких полягає в спонуканні дітей з особливими освітніми потребами до основних видів діяльності: пізнання, праці, гри, спілкування і включає форми і методи роботи з такими дітьми за допомогою дидактичних ігор, занять, конспектів занять, пам'яток, словесних інструкцій для організації дій вихованців, тренінгу комунікативних умінь, бесід, введення до базового навчального плану компонента з новими факультативами, відкриття нових гуртків.

Підготовчий етап включає підетапи, які визначають його зміст. До них відносяться: планування своєї діяльності (розробка графіка реалізації за часом, місцем і видами занять (характером діяльності)); діагностика та виявлення індивідуальних особливостей дітей з інвалідністю (діагностика дитини (рівень розвитку відповідно до віку); найближче оточення (коло спілкування); місця, де дитина буває; інтереси і бажання; можливості (компенсаторні і корекційні); її реабілітаційний потенціал в плані подальшого розвитку; соціальний запит сім'ї та очікуваний від реабілітаційних заходів результат. Ключовим моментом на цьому підетапі є діагностика можливостей дитини, і очікуваний результат; складання та апробація програм педагогічної реабілітації (індивідуальних та групових).

За результатами діагностики вчитель-реабітолог визначає суть проблеми або сукупності проблем, підбирає адекватні засоби для їх ефективного вирішення. Індивідуальні програми педагогічної реабілітації розробляються з метою надання своєчасної педагогічної допомоги і підтримки дитині з особливими освітніми потребами. Групові програми розробляються для вирішення проблем групи дітей з особливими освітніми потребами, виявлених в ході діагностики.

Другий етап, діяльнісний – здійснюється з використанням сукупності методів, прийомів і засобів: складання конспектів занять, пам'яток, розробки словесних інструкцій для організації дій дітей з особливими освітніми потребами; включення їх в реабілітаційні заходи через дидактичні ігри, вправи, бесіди, спеціальні заняття, практичні завдання; роботу з найближчим оточенням; включення сім'ї (якщо вона існує) в соціально-педагогічну роботу з дитиною.

Третій етап, результативний – оцінка і аналіз отриманих результатів реабілітації, і визначення подальших перспектив.

Щоб зробити остаточний висновок про ефективність педагогічної реабілітації, на думку Е. Петрової, тре-

ба зрозуміти, якою мірою діти з інвалідністю можуть реалізувати себе в природному середовищі життєдіяльності, запропонувавши їм ряд практичних завдань. Потім розробити рекомендації для виховання або його сім'ї і зробити загальні висновки щодо педагогічної реабілітації [4, с. 52].

За результатами аналізу діяльності майбутнього вчителя-реабілітолога визначено такі основні її напрями, які показані у таблиці 1.

Таблиця 1 – Напрями діяльності вчителя-реабілітолога в умовах інклюзивного навчання

Напрями	Зміст
Діагностика: в динаміці, оперативна	Діагностика причин дезадаптації і форм її прояву. Діагностика пізнавальних процесів в динаміці. Діагностика психологічного здоров'я дитини (комунікативні навички та вміння). Діагностика емоційних станів. 5. Діагностика соціальної зрілості особистості
Допомога: корекція реабілітація компенсація терапія	1. Відновлення в статусі «успішного учня». 2. Корекція негативних емоційних станів (тривожність, агресивність, страхи, фобії та ін.), за необхідності їх терапія. 3. Відновлення, корекція і розвиток пізнавальних процесів: пам'яті, уваги, мислення. 4. Підвищення активної ролі учня в процесі навчання і виховання. 5. Становлення і розвиток навичок навчальної діяльності за рахунок проведення ігрової
Підтримка, профілактика чинників, що призводять до дезадаптації	Безпосередня (пряма дія на індивіда): 1. Врахування вікових і індивідуальних типологічних особливостей учня, сильних і слабких сторін його особистості. 2. Створення ситуації успіху. 3. Спрямованість навчання на створення єдиної картини світу учня через інтеграцію різних галузей знань. Опосередкована (вирішення проблем індивіда шляхом управління його оточенням): 1. Створення сприятливого середовища навчання і виховання. 2. Формування дитячого колективу. 3. Інтеграція діяльності всіх суб'єктів допомоги дитині. 4. Створення умов нормального функціонування дитячо-дорослої спільноти
Розвиток особистості	1. Розвиток пізнавальних процесів: пам'яті, уваги, сприйняття, мислення та ін. 2. Розвиток емоційно-вольової сфери. 3. Організація пошукової (творчої) діяльності учнів. 4. Формування і розвиток мотиваційної та емоційно-моральної сфери особистості дитини

* Складено автором.

Діяльність учителя-реабілітолога влітається в загальний контекст реабілітаційно-педагогічного процесу освітньої установи. Базуючись на загальних ціннісних ознаках, єдиних принципах, ця діяльність має свою специфіку. До неї відносимо те, що саме вчителю як ніякому іншому суб'єкту реабілітаційно-педагогічного процесу, за названих вище обставин з найбільшою ймовірністю доведеться долати опір учнів.

Учителю-реабілітологу доведеться повільно і терпляче повертати їм віру в свої сили і можливості, відкривати для них істину, що навчання, всупереч їх досвіду, може бути джерелом радості [2, с. 42].

Мета професійної діяльності вчителя-реабілітолога полягає у тому, щоб допомогти учням осмислити себе в минулому і сьогодні, побачити свої позитивні можливості в майбутньому; сприяти виявленню та формуванню пізнавальних інтересів; сприяти набуттю позитивного досвіду навчальної діяльності та спілкування з педагогами та однокласниками; надати можливість максимальної самореалізації в навчальному процесі в рамках нормативної поведінки і поступового витіснення дезадаптованої.

Очевидно, що для ефективної організації реабілітаційної діяльності вчителю необхідно мати уявлення про її спрямованість і зміст на всіх рівнях, тільки

в цьому випадку можливе успішне вирішення проблем шкільної дезадаптації.

Н. Вайзман зазначає, що немає конкретних рецептів для педагога; деталізація – це невірний шлях в реабілітаційній педагогіці [5, с. 9].

Досліджувана система реабілітації має властивості стійкої соціальної системи, проте в якості зразка відтворюються тільки її ключові елементи, такі як основні напрями реабілітації та служба медико-соціальної експертизи. Зміна структури досліджуваної системи відбувається в результаті процесів впровадження нових методів реабілітації [6, с. 14].

Зі структурної точки зору, система складається з елементів, підсистем, які існують незалежно одна від одної. Це властивість проявляється в системі реабілітації, оскільки в своєму складі вона має кілька структур. У першу чергу – структура закладів, основних типів і методів реабілітації. Також до складу досліджуваної системи входить структура інвалідності за видами і причинами, віковим складом, ступенем втрати здатності до самообслуговування, і структура державної служби медико-соціальної експертизи, а також сукупність фахівців, що займаються проблемами реабілітації інвалідів.

Оскільки елементом соціальної системи є діючий суб'єкт, остільки соціальна структура являє собою стандартизовану систему соціальних відносин між суб'єктами, які виконують певні ролі відносно один одного [6, с. 15].

Розглядаючи реабілітацію інвалідів як соціальну систему, А. Іванов бачить в ній перш за все певне цілісне утворення, основними елементами якого є люди, їх зв'язки і взаємодії [6, с. 16].

Об'єктами системи реабілітації виступають діти з особливими освітніми потребами, такі як діти з інвалідністю (з дитячим церебральним паралічем, раннім дитячим аутизмом, затримкою психічного розвитку, синдромом Дауна та ін.), особи з вродженою та набутою інвалідністю, люди з інвалідністю в результаті участі в бойових діях, по старості, результаті виробничої і побутової травми, ліквідатори аварії на Чорнобильській атомній електростанції, особи з порушенням слуху і зору, особи, які мають множинну патологію захворювання внутрішніх органів, які не мають інвалідності, але в результаті перенесених захворювань потребують реабілітаційної допомоги. До об'єктів системи реабілітації можна віднести сім'ї, які мають дитину з інвалідністю або дорослого, що має інвалідність.

Всі перераховані категорії потребують специфічних методів реабілітації та інноваційних технологій, що сприяють їх реабілітації.

У зв'язку з цим А. Іванов відзначає, що кожна категорія осіб з інвалідністю, які потребують реабілітації, має специфічні реабілітаційні потреби, потребує певного специфічного набору реабілітаційних послуг, і засобів реабілітації а, отже, і в специфічних інноваційних методів, спрямованих на реабілітацію певних груп людей з обмеженими можливостями здоров'я [6, с. 17].

Суб'єктами педагогічної реабілітації є педагог, дефектолог, психолог і соціальний педагог, медичний персонал, дитина, батьки або соціально-педагогічна служба на чолі з фахівцем в соціальній і соціально-педагогічній сферах. До суб'єктів системи реабілітації можна віднести заклади охорони здоров'я, заклади системи соціального обслуговування, спеціалізовані освітні заклади для дітей і молоді з різними формами інвалідності, центри інклюзивної та дистанційної освіти. Ключовою ланкою в системі соціального обслуговування дітей з інвалідністю виступають комплексні центри соціального обслуговування населення за місцем проживання. Саме в комплексних центрах ведеться найбільш активна діяльність з їх реабілітації.

Важливим суб'єктом системи реабілітації також є некомерційні громадські організації людей з інвалідністю. Некомерційні організації створюються сами-

ми людьми з інвалідністю, їх батьками або родичами, тобто людьми, що мають безпосереднє відношення до реабілітації людей з інвалідністю через особистий досвід переживання інвалідності близької людини.

На наш погляд, на сучасному етапі зміна структури системи реабілітації пов'язана з розвитком її недержавного сектора реабілітаційних закладів, які в свою чергу здійснюють процес впровадження інноваційних методів та технологій у вітчизняну реабілітаційну практику.

В якості суб'єктів системи також виступають такі категорії фахівців: соціологи, медики, педагоги, психологи, реабілітологи, фахівці соціальної роботи, тренери спеціалізованих спортивних команд і секцій, клубів, юристи і правознавці, керівники некомерційних організацій людей з інвалідністю. Іншими словами, це люди, чия професійна діяльність пов'язана із соціальним захистом, освітою, працевлаштуванням, реабілітацією, дозвіллям і спортом для людей з інвалідністю.

Розроблена стратегія розвитку системи реабілітації дітей з особливими освітніми потребами показана в таблиці 2.

Таблиця 2 – Стратегія розвитку системи реабілітації дітей з особливими освітніми потребами

Види реабілітації	Ближчі цілі	Середньострокові	До кінця періоду
1. Медична (медико-педагогічна)	Забезпечити баланс державних і суспільних витрат на медико-педагогічний реабілітаційний комплекс і розвиток його матеріально-технічної бази в умовах економічної нестабільності.	Включення медико-педагогічних замовлень в програму соціальних технопарків, що спеціалізуються на реабілітаційних проблемах.	Застосування інноваційно-реабілітаційних методик і виробництво інваційної техніки, апаратів на рівні передових нанотехнологій.
2. Психологічна та педагогічна (психолого-педагогічна)	Встановити більш тісні межі і разом з тим одне начало в роботі психологів і педагогів. Диференціювати умови педагогічної реабілітації (навчання – виховання знання – вплив + культура), здійснюючи увагу в бік другого.	Виправовані інноваційних технологій, що підсилюють ресурсний потенціал регуляції і саморегуляції людини з інвалідністю, інтенсифікацію її інтелектуально-сенситивних функцій. Зробити обов'язковим інтегрування навчання осіб з інвалідністю в шкільні заклади, для категорій осіб з відповідним типом захворювань при дотриманні певних умов.	Ослаблення соціального відторгнення людей з інвалідністю, яким, аугменту в їх середовищі за рахунок комплексних заходів психолого-педагогічного впливу. Виділення в окремі напрями просвітницької функції реабілітації, використовуючи можливості нового інформаційного простору і гуманістичні тенденції суспільного розвитку.
3. Соціальна (соціально-педагогічна)	Демонструвати збалансований баланс в показниках професійного навчання та представителів осіб, які мають обмеження по здоров'ю. Розробити соціальних реабілітаційних програм на основі бюджетних коштів виділеного споживання і індивідуальних реабілітаційних програм, орієнтованих на ідеї інтеграційної реабілітації.	Забезпечити появу в регіональній і місцевій мережі центрів зайнятості, великих підприємств та фірм структур, які безпосередньо працюють з людьми з інвалідністю. Створення соціальних технопарків з реабілітаційної проблематики. Розробка з їх допомогою інноваційних управлінських технологій комплексного типу (взаємодія всіх учасників).	Налагодити централізований облік працевлаштування людей з інвалідністю та контроль над динамікою їх отримання, дотриманням трудових прав. Доведення нормативно-правових та соціально-середовищних умов життя людей з інвалідністю до рівня середньоевропейської достатності, а стандарти соціальної роботи – до середньоевропейського рівня.
4. Інтеграційна	Виділення цього виду реабілітації людей з інвалідністю в окремий напрямок значає для соціальної адаптації, соціальної стабільності життя і праці, ступінь і якість інтеграції в суспільство.	Організація методичного та управлінського супроводу етапів інтеграційної реабілітації людини з інвалідністю. Налагодження документообігу та здійснення передбаченого технологічного процесу.	Створення законодавчої системи інтеграційної реабілітації людей з інвалідністю з усіма її структурними елементами і функціями, інституційне закріплення нового соціального статусу людини з інвалідністю.

* Складено автором

Побудована стратегія з урахуванням інтеграційної (інноваційної) складової відображає певною мірою як специфіку існуючих реабілітаційних технологій, так і очікувані зміни.

У кінцевому рахунку стратегія наочно підтверджує наблизнення практики до системного здійснення реабілітації при наявності різних за тривалістю автономних етапів, процедур і дій на кожній ділянці роботи з реабілітантами. Оновлення, а в чомусь і радикальні зміни в окремих сферах реабілітації припускають узгодження змін з баченням загальних перспектив реабілітаційної системи в країні. Тут слід враховувати дві взаємозалежні напрями інноваційного процесу: по-перше, необхідно знати, до чого слід прагнути інноваторам, спостерігаючи тенденції в сфері реабілітаційних послуг, оцінюючи нові потреби; по-друге, важливо адекватно прогнозувати майбутній стан реабілітаційної практики на тлі планованих і досягнення інноваційних результатів. Важливо враховувати динаміку, ризики, очікувану якість реабілітації

та прогнозувати розвиток системи реабілітації.

Стратегія розвитку реабілітаційної роботи, на наш погляд, повинна бути орієнтована на розуміння того, що інтеграція індивіда в суспільство має розглядатися як становлення його гідності, як культурний процес.

Виходячи з особливостей навчальної діяльності дітей з особливими освітніми потребами, уявімо узагальнену характеристику вимог до діяльності вчителя-реабілітолога, що відображено у таблиці 3.

Визначені вимоги до діяльності вчителя-реабілітолога дають можливість визначити функції їх професійної діяльності.

На думку Н. Забиняк, професійна діяльність вчителя характеризується такими функціями: діагностичною, прогностичною, проєктувальною, конструктивною, мобілізаційною, організаторською, розвивальною, комунікативною, гностичною [7, с. 55].

Сфера інклюзивної компетентності представлена І. Хафизулліною системою функцій: діагностичною, прогностичною, конструктивною, організаційною, комунікативною, технологічною, корекційною, дослідницькою [8, с. 62].

На підставі проведеного аналізу основних функцій реабілітаційної діяльності вчителя-реабілітолога виділяємо основні: навчальну, виховну, розвивальну, інтегруючу, діагностичну, реабілітаційну, комунікативну, дослідницько-творчу, конструктивно-проєктувальну.

Навчальна функція відображає її спрямованість на оволодіння педагогами знанням основ загальної та спеціальної педагогіки і психології, формування у них системи аналітико-прогностичних, проєктивних і комунікативних умінь і навичок; виховна – відображає її позитивний вплив на формування професійно-значущих якостей особистості педагога, потреби до самовдосконалення, підвищення мотивації педагогічної діяльності в умовах інклюзивного навчання. У процесі оволодіння теоретичними знаннями і практичними вміннями у педагогів формується ціннісне ставлення до інклюзії, потреба в збагаченні системи спеціальних компетентностей, відповідальне ставлення до педагогічної діяльності і результатів своєї праці; розвивальна функція полягає в тому, що оволодіння спеціальними знаннями і вміннями в галузі інклюзивного навчання дозволяє розвивати професійне мислення і педагогічні здібності, необхідні для здійснення інклюзивного підходу до навчання дітей з особливими освітніми потребами; інтегруюча – обумовлена необхідністю забезпечення міждисциплінарного підходу до вирішення педагогами проблем при організації інклюзивного навчального процесу. Інтегруюча функція підготовки полягає в оволодінні педагогами спеціальними і психолого-педагогічними аспектами професійної діяльності; діагностична – пов'язана з вивченням учнів та встановленням рівня їх розвитку та вихованості; реабілітаційна – виражається в умінні вчителя адекватно відібрати необхідні засоби реабілітаційної діяльності з орієнтацією на подальший розвиток дитини; комунікативна – пов'язана з особистістю самого вчителя, стилем його спілкування, культури взаємодії, а також прагненням до саморозвитку; дослідницько-творча – найбільш важлива для організації реабілітаційної діяльності, оскільки велика різноманітність та індивідуальний характер проблем дезадаптації вимагають постійного пошуку і творчого підходу; конструктивно-проєктувальна – забезпечує системний підхід до вирішення різних труднощів у навчанні, у якому можлива ефективна організація реабілітаційної діяльності.

Всі функції підготовки знаходяться в єдності і взаємозв'язку. Тільки у своїй сукупності вони зумовлюють ефективність розвитку системи підготовки педагогів до інклюзивного навчання дітей.

З огляду на специфіку дітей з порушенням у розвитку і девіацій в поведінці, своєрідність професійно-

педагогічної роботи з ними, вчитель-реабілітолог повинен мати ряд особистісних якостей і властивостей.

Таблиця 3 – Характеристика вимог до діяльності вчителя-реабілітолога

Параметри характеристики	Зміст вимог
Мета навчання	Здійснення інклюзивного навчання і лікувально-профілактичної роботи в єдності з діагностикою. Загальний розвиток учня, розвиток розуму, почуттів, волі, навчання вмінню вчитися, вмінню жити серед людей, формування творчої особистості
Спосіб навчання	Загальна реабілітаційна спрямованість усього процесу навчання. Передача принципів дії через організовану навчальну діяльність і соціальне середовище. Здійснення процесу засвоєння знань у вигляді деталізованих алгоритмів, прилучення до аналітичної обробки інформації, до логічної послідовності і раціональності способів діяльності. Проблематизація завдань і подача нового матеріалу на основі використання частково-пошукових методів навчання: створення мікропроблемних ситуацій, спільний з учнями пошук нових знань.
Способи спілкування та навчання	Спочатку «авторитетна демократія», потім демократичний стиль спілкування. Учитель – організатор власної діяльності школяра. Активізація у дитини стану суб'єкта навчальної діяльності. Відносини співпраці, співдружності, методичного співтворства
Модель взаємодії	Учитель - учень. Учень - учень. Учень-учитель.
Форми навчання	Використання фронтальних, індивідуальних, групових, командних форм роботи.
Розвиток емоційної сфери, мотивація навчання	Забезпечення розвитку навчальних і широких пізнавальних інтересів, інтересу до пізнавальної діяльності, до отримання знань. Створення умов для широкого позитивного емоційного стану дитини при здійсненні важкодоступної для неї розумової діяльності за допомогою ситуації успіху, прийомів цікавості, ігрових методик. При формуванні мотиваційної сфери домагаєся прийняття дитиною мети майбутньої роботи з поступовим зсувом мотивації з результату на спосіб її отримання.
Інтелектуальний розвиток	Цілеспрямований розвиток загальних інтелектуальних умінь: конкретних розумових операцій і способів дії на основі їх порівняння, класифікації, узагальнення та ін. Розвиток в учнів репродуктивного мислення, що є основою, фундаментом для процесу засвоєння знань. Розвиток самостійності, глибини, широти мислення.
Вольовий розвиток	Спрямованість навчання на вміння долати труднощі, досягати отримання результату, розвиток праездатності. Розвиток регуляційної сфери: переклад зовнішнього (з боку педагога) контролю на внутрішній на основі навчання прийомом самоконтролю (порівняння зі зразком, повернення до повторного осмислення завдання, аргументації самооцінки, взаємооцінки)
Методико-дидактичний аспект навчання	Подача навчального матеріалу невеликими дозами, поступове його ускладнення, постійне включення пропедевтичного матеріалу, спрямованого на накопичення практичних умінь і навичок, необхідних для вивчення наступних тем. Використання проблемних питань, діалогової взаємодії, створення ситуації успіху. Право учня на помилку, вибір варіанта правильної відповіді.
Форми виховання	Формування сприятливого морально-психологічного клімату. Усвідомлення (рефлексування) витоків вчинків і способів вирішення конфліктів. Вплив колективу на дитину. Гуманізація відносин між дітьми в класі. Своєчасне виявлення і кваліфікація тих чи інших порушень в поведінці дитини або неуспіхів у навчанні з метою профілактики та корекції стійких труднощів в навчанні і вихованні.
Самовиховання	Застосування прийомів самовиховання: усвідомлення своєї індивідуальності, знання елементів самовиховання, самоаналіз, самозвіт, самонавіювання, самоконтроль та ін.

Нетрадиційні форми надання допомоги та активізації фізичного здоров'я	Включення психотренінгових технологій реабілітаційної допомоги: тілесно-орієнтованої терапії, арт-терапії, казкотерапії, музичної терапії, групової психотерапії тощо. Використання точкового масажу, динамічних, релаксаційних пауз; функціональної музики; рухомих, дидактичних і соціальних ігор та ін.
---	--

* Складено автором.

До особистісних характеристик педагога, що дозволяє успішно вирішувати педагогічні завдання в умовах інклюзивної освіти, відносяться хороша саморегуляція і самодисципліна, наполегливість, здатність вирішувати важкі ситуації [9-14].

Педагогу як представнику професії, пов'язаної з роботою з людьми повинні бути притаманні такі якості, як гуманістичність, етичність, відповідальність, моральність, налаштованість на інших і розуміння інших, тактовність, оптимістичність, емоційна теплота, життєрадісність, дружність [15-19].

К. Кузьмов виділяє такі якості особистості педагога: емпатійність, психологічну компетентність, делікатність і тактовність, людяність і гуманність, милосердя, організаторські та комунікативні здібності, високу духовну культуру і моральність, соціальний інтелект (адекватне сприйняття і аналіз соціальних ситуацій і інших людей), вміння бути цікавим для оточуючих і неформальним в роботі з дітьми; спрямованість на інтереси, потреби і захист людської гідності дитини, вміння дотримуватися конфіденційності службової інформації та особистих таємниць вихованця, прагнення до постійного підвищення професійних знань тощо [1, с. 126].

З огляду на особливості корекційно-педагогічної діяльності вчителя, Е. Канищева вважає за необхідне ввести в блок «якості особистості» моделі діяльності такі компоненти: рефлексію, здатність реально оцінювати ситуацію, толерантність, сумлінність, емоційну рівноваженість, критичність, аналітичність мислення, наявність інтелектуальних інтересів [20, с. 49].

Милосердя, емпатію, толерантність і креативність (творчість) Л. Федина виділяє як професійно і особистісно значущі якості вчителя-реабілітатора, розуміючи, що цим не вичерпується перелік рис особистості педагога-гуманіста [2, с. 29].

Професійні якості невіддільні від особистісних. Н. Забняк виділяє такі професійні якості особистості, притаманні сучасному вчителю: ідейно-гуманістична спрямованість (світогляд, ціннісні орієнтації, життєва позиція, суспільно-гуманістична активність та ін.); прояв педагогічної спрямованості (ставлення до дітей: прояв яких почуттів до них є характерним для вчителя); тип ставлення до дітей (стійко-позитивний, пасивно-позитивний, нестійкий, відкрито-негативний, пасивно-негативний) [7, с. 28].

Професійно значущими якостями педагога, на думку В. Морозова, є педагогічний професіоналізм - знання справи, ерудованість, інформованість, здатність якісно вирішувати завдання педагогічного процесу; емпатійність – вміння співпереживати, співчувати, здатність розуміти і приймати інших душею та ін.; домінантність – володіння організаторськими здібностями, схильністю вести за собою, наполегливість в досягненні поставленої мети та ін.; конструктивність – побудова змісту і визначення особливостей проекрованої діяльності та ін.; комунікативність – товариськість, контактність, розвинена мова та ін.; експресивність – емоційність, вміння красиво говорити, артистизм та ін. [21, с. 120].

Аналіз проблеми підготовленості вчителів до корекційної роботи і виявлення характеру недоліків в цій діяльності дозволили Е. Глушко зробити деякі узагальнення щодо професійних якостей: розуміння значущості педагогічної діяльності вчителя і необхідності цілеспрямованої корекційно-педагогічної роботи з дітьми з труднощами в розвитку і навчанні, педагогічна

майстерність і володіння сучасними корекційно-педагогічними технологіями; професійна придатність до роботи з учнями взагалі і з дітьми, що мають недоліки в розвитку і труднощами в навчанні [22, с. 71].

Для здійснення реабілітаційної педагогічної роботи з винятковими, особливими дітьми підкреслюється особлива необхідність володіння кожним вчителем теплою, емоційною, інтелектуальною обдарованістю [23-29].

Основою професійної позиції педагога повинен виступати специфічний особистісно-орієнтований стиль педагогічного мислення, який характеризується зміщенням акцентів з предметно-процесуальних аспектів навчання і виховання на ціннісно-сміслові. Такий стиль має на увазі формування сукупності певних педагогічних поглядів, почуттів, установок, принципів, які обумовлюють особливий підхід до вирішення корекційно-педагогічних завдань, індивідуальну манеру, тон і емоційні аспекти спілкування з учнями [1, с. 116].

Орієнтованість на особистість учня проявляється, перш за все, в установці на його емпатичне розуміння, на діалогічність спілкування, в здатності вчителя актуалізувати переживання, емоції дитини, підпорядковуючи їх цілям і завданням навчання і виховання (Д. Узнадзе [30], Л. Федина [2]).

Велике значення при здійсненні педагогічної діяльності в умовах інклюзивного навчання має спрямованість особистості вчителя. Це, по-перше, загальна гуманістична спрямованість особистості, по-друге, позитивна спрямованість на здійснення професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання дітей з різними освітніми потребами, розуміння значущості інклюзивного навчання для успішної соціалізації дітей з обмеженими освітніми можливостями, глибоке усвідомлення їх гуманістичного потенціалу [8, с. 63].

Професійна спрямованість визначає систему відносин вчителя в житті суспільства, зумовлює потребу особистості в постійному оновленні та вдосконаленні корекційно-розвивальних знань і умінь [7, с. 43].

У процесі професійної підготовки педагога до реалізації інклюзивного навчання необхідно враховувати його професійно-особистісну готовність до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

Важлива складова професійно-особистісної готовності педагога, що працює з дітьми з особливими освітніми потребами – готовність до надання допомоги.

Одне з важливих завдань педагога при роботі з дітьми з особливими освітніми потребами полягає в тому, щоб зробити для них процес навчання і виховання процесом особистісного самоствердження. Для того щоб ефективно здійснювати це завдання, педагог повинен володіти специфічними якостями: умінням «розпізнавати» особистісні потреби і проблеми учнів; прогнозувати різні варіанти здійснення реабілітаційно-педагогічного впливу в залежності від поставлених цілей і ситуацій; використовувати засоби і прийоми навчання, що сприяють особистісному розвитку і росту; будувати навчання на основі відповідного мотиваційно-психологічного і процесуально-методичного забезпечення; мати здатність, з одного боку, ділитися своїм досвідом з учнями, а з іншого боку – приймати їх досвід і цінності.

Педагог, який працює з дітьми з особливими освітніми потребами, повинен мати високий рівень регуляції своєї діяльності, контролювати себе в стресових ситуаціях, швидко і впевнено реагувати на зміну обставин і приймати рішення. Йому необхідно мати в своєму арсеналі вміння, що дозволяють справлятися з негативними емоціями, навички релаксації, вміння володіти собою, здатність адаптуватися в важких, несподіваних ситуаціях.

Важливою вимогою до педагога, який здійснює педагогічну діяльність з дітьми з особливими освітніми потребами, є прояв їм делікатності і тактовності, зокрема вміння дотримуватися конфіденційності службової

інформації та особистих таємниць виховання (тобто деонтологічний менталітет).

Педагог несе відповідальність за обрані цілі, завдання, зміст, методи навчання та виховання дитини з особливими освітніми потребами, оскільки спочатку така дитина є більш залежною від педагогічної допомоги, ніж однопілітки з нормальним розвитком.

Перераховані вище якості дозволяють педагогу: грамотно вибудувати процес діагностики (виділити головне і другорядне в обстеженні); виявити прогалини в знаннях у педагогічно запущених дітей; точно визначити психологічні особливості тієї чи іншої дитини з порушеннями розвитку; відмежувати кожен із станів один від одного (з огляду на різноманіття можливих варіантів порушення); здійснити підбір спеціальних реабілітаційно-педагогічних прийомів і методів щодо кожної дитини; здійснити діагностичний контроль за зміною стану дитини.

Таким чином, для вирішення реабілітаційно-педагогічних завдань в роботі з дітьми особливими освітніми потребами виявляється корисно акцентування взаємозв'язку особистих і професійних якостей.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок цього напрямку. Отже, у статті розкрито напрями професійної діяльності майбутнього вчителя-реабілітолога, до яких віднесено: діагностику, допомогу (корекція, реабілітація, компенсація, терапія), підтримку; профілактику, розвиток). Визначено специфіку діяльності учителя-реабілітолога, яка влітається в загальний контекст реабілітаційно-педагогічного процесу освітнього закладу. Розкрито мету, структуру, об'єкт, суб'єкт професійної діяльності вчителя-реабілітолога. Розроблено стратегію розвитку системи реабілітації дітей з особливими освітніми потребами з урахуванням інтеграційної (інноваційної) складової, що відображає певною мірою як специфіку існуючих реабілітаційних технологій, так і очікувані зміни. Подано узагальнену характеристику вимог до діяльності вчителя-реабілітолога. Розкрито основні функції реабілітаційної діяльності вчителя-реабілітолога (навчальну, виховну, розвивальну, інтегруючу, діагностичну, реабілітаційну, комунікативну, дослідницько-творчу, конструктивно-проектну). Доведено значущість особистісних та професійних якостей до реалізації інклюзивного навчання учнів з особливими освітніми потребами.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у розробці концепції професійної діяльності майбутніх учителів-реабілітологів в умовах інклюзивного навчання учнів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кузьмов К. Р. Подготовка будущего учителя к коррекционно-педагогической деятельности в общеобразовательной школе: дис. ... канд. пед. наук. Калуга, 2004. 217 с.
2. Федина Л. В. Организационно-педагогические условия формирования готовности учителя к реабилитационной деятельности в системе повышения квалификации: дис. ... канд. пед. наук. Тобольск, 2002. 218 с.
3. Шакурова М. В. Социальное воспитание в школе. Москва: Академия, 2004. 272 с.
4. Петрова Е. В. Технология социально-педагогической реабилитации детей-инвалидов в учреждении интернатного типа: дис. ... канд. пед. наук. Тамбов, 2008. 191 с.
5. Вайзман Н. П. Реабилитационная педагогика (медико-психолого-педагогические аспекты). Москва: ПО «Статор», 1995. Вып. 1. 95 с.
6. Иванов А. В. Инновационные процессы в системе реабилитации инвалидов: дис. ... канд. социол. наук. Москва, 2010. 169 с.
7. Забияк Н. Б. Дидактические условия коррекционно-педагогической подготовки учителя в системе непрерывного профессионального образования: дис. ... канд. пед. наук. Москва, 2001. 160 с.
8. Хафизуллина И. Н. Формирование инклюзивной компетентности будущих учителей в процессе профессиональной подготовки: дис. ... канд. пед. наук. Астрахань, 2008. 213 с.
9. Ахметова Д. З., Нигматов З. Г., Челнокова Т. А. и др. Педагогика и психология инклюзивного образования: учеб. пособие. Казань: Познание, 2013. 255 с.
10. Денисова Р. П., Рудакова Н. П. Организация профессиональной переподготовки в аспекте инклюзивного образования // Азимут научных исследований: педагогика и психология. 2016. Т. 5. № 4 (17). С. 111-114.

11. Гузенина С.В., Яковлева Е.Л. Проблема формирования этнической идентичности в системе инклюзивного образования // Балтийский гуманитарный журнал. 2016. Т. 5. № 1 (14). С. 62-66.
12. Ахметова Д.З. Идеи концепции непрерывного инклюзивного образования // Карельский научный журнал. 2014. № 1 (6). С. 44-46.
13. Демчук А.В. Экспериментальная работа по формированию профессиональной готовности будущих учителей к реализации инклюзивного образования // Азимут научных исследований: педагогика и психология. 2017. Т. 6. № 1 (18). С. 66-69.
14. Яковлева Е.Л. Другие как предпосылка формирования инклюзивного пространства и образования // Балтийский гуманитарный журнал. 2014. № 3 (8). С. 15-18.
15. Ахметова Д.З. Ускорит ли инклюзивное образование преодоление социальной эксклюзии? // Балтийский гуманитарный журнал. 2014. № 1 (6). С. 36-38.
16. Чайковский М.Е. Инклюзия как условие развития свободной личности // Азимут научных исследований: педагогика и психология. 2014. № 1 (6). С. 77-81.
17. Яковлева Е.Л. Формирование модуса быть в инклюзивном образовании // Балтийский гуманитарный журнал. 2015. № 1 (10). С. 88-92.
18. Буковцова Н.И., Ремезова Л.А. Региональная модель инклюзивного образования: построение, анализ, оптимизация // Самарский научный вестник. 2013. № 2 (3). С. 20-22.
19. Максименко М.А. Анализ существующих концепций к определению инклюзивного образования детей с ограниченными возможностями здоровья в США // Азимут научных исследований: педагогика и психология. 2017. Т. 6. № 2 (19). С. 93-96.
20. Канищева Е. В. Подготовка будущего учителя к коррекционно-педагогической деятельности с детьми, испытывающими трудности в обучении: дис. ... канд. пед. наук. Курск, 2002. 200 с.
21. Морозов В. В. Реабилитационно-педагогический процесс в образовательных интернатных учреждениях: дис. ... канд. пед. наук. Москва, 2001. 192 с.
22. Глушко Е. Г. Подготовка будущих учителей к коррекционной работе с учащимися в условиях педагогического колледжа: дис. ... канд. пед. наук. Ростов-на-Дону, 2004. 188 с.
23. Гордеева А. В. Реабилитационная педагогика в общеобразовательном контексте: дис. ... доктора пед. наук. Великий Новгород, 2002. 367 с.
24. Сабанов З.М. Организационно-методические основы развития медико-социальной экспертизы в современном обществе // Азимут научных исследований: педагогика и психология. 2016. Т. 5. № 3 (16). С. 340-343.
25. Гусак А.П. Становление ювенальной юстиции в Украине // Балтийский гуманитарный журнал. 2013. № 1 (2). С. 10-12.
26. Балашиха А.В., Боликова Л.Ю. Подготовка педагогов к обучению детей-инвалидов. Постановка проблемы // XXI век: итоги прошлого и проблемы настоящего плюс. 2015. Т. 1. № 6 (28). С. 50-54.
27. Туран Н.К. Уточнение критериев становления смыслового и ценностного сознания несовершеннолетних инвалидов с позиции биопсихосоциальной и онтогенетической методологии // Азимут научных исследований: педагогика и психология. 2017. Т. 6. № 3 (20). С. 353-356.
28. Криводонова Ю.Е. Значение реабилитации в процессе самореализации личности с дефектом зрения в трудовой деятельности // Балтийский гуманитарный журнал. 2013. № 1 (2). С. 15-18.
29. Сабанов З.М. Социально-экономическая адаптация инвалидов // Азимут научных исследований: педагогика и психология. 2017. Т. 6. № 1 (18). С. 345-348.
30. Узнадзе Д. Н. Теория установки / под ред. Ш. А. Надирашвили, В. К. Цава. Москва: Институт практической психологии; Воронеж: НПО «МОДЭК», 1997. 448 с.